

משנה - עבודה זרה - עיקר תוי"ט

[פרק א](#) • [פרק ב](#) • [פרק ג](#) • [פרק ד](#) • [פרק ה](#)

פרק א

[משנה א](#) [משנה ב](#) [משנה ג](#) [משנה ד](#) [משנה ה](#) [משנה ו](#) [משנה ז](#)
[משנה ח](#) [משנה ט](#)

פרק ב

[משנה א](#) [משנה ב](#) [משנה ג](#) [משנה ד](#) [משנה ה](#) [משנה ו](#) [משנה ז](#)

פרק ג

[משנה א](#) [משנה ב](#) [משנה ג](#) [משנה ד](#) [משנה ה](#) [משנה ו](#) [משנה ז](#)
[משנה ח](#) [משנה ט](#) [משנה י](#)

פרק ד

[משנה א](#) [משנה ב](#) [משנה ג](#) [משנה ד](#) [משנה ה](#) [משנה ו](#) [משנה ז](#)
[משנה ח](#) [משנה ט](#) [משנה י](#) [משנה יא](#) [משנה יב](#)

פרק ה

[משנה א](#) [משנה ב](#) [משנה ג](#) [משנה ד](#) [משנה ה](#) [משנה ו](#) [משנה ז](#)
[משנה ח](#) [משנה ט](#) [משנה י](#) [משנה יא](#) [משנה יב](#)

פרק א - משנה א

[א] של גוים. עובדי עבודה זרה. ועין בפרוש הר"ב משנה ב': **[ב]** שלשה ימים. דלהכין צרכי הקרבה (עין פרק ה' דחלוין משנה ג') צריך שלשה ימים. הלכך אסור לשאת ולתת כו', משום דשם עבודה זרה שגור בפיו ואזיל ומוודה. גמרא. ועין תוספות יום טוב: **[ג]** ועבר ישראל משום לא ישמע על פיך. רש"י. כלומר לא ישמע בגרם שלך. הר"ן: **[ד]** ולשאל. שהנכרי ישמח כשישראל צריך לו. ובגמרא עבד צריכותא: **[ה]** להלותן. פרש רבנו תם דוקא בחנם, אבל ברבית שרי. משום דמצטער טובא, כדאמרין בקדושין דף כ', לזבין איניש ברתייה ולא לוזיף ברבית:

פרק א - משנה ב

[ו] וחכמים אומרים כו'. חכמים הינו תנא קמא. הן בלא אידיהן איכא ביניהן. תנא קמא סבר הן בלא אידיהן, ורבנן בתראי סברי הן ואידיהן. ואי בעית אימא כו'. גמרא: **[ז]** לשון הרמב"ם במשנה ד', אבל אנחנו אנוסים, ונתקיים בנו מה שנאמר (דברים ז) ועבדתם שם אלהים עץ ואבן. עד כאן: **[ח]** לאחר אידיהן מתר. והאידינא מתר לשאת ולתת עם העמים אשר אנחנו יושבים ביניהם, דכל הני דאתסרו בזו המסקת מירי בעובדי אלילים ועבודה זרה ממש. ואלו הגויים לא עובדי עבודה זרה ממש הם, כלומר שאינם יודעים בטיב עבודה זרה כל כך, וכדאמרין בפרק קמא דחלוין דף י"ג ב', גויים שבחוץ לארץ לאו עובדי עבודה זרה הם, אלא מנהג אבותיהם בידיהם. בית יוסף סוף סימן קמ"ח:

פרק א - משנה ג

ט גמרא. ונראה דמשום שאלו השמנה ימים שאחר התקופה עשה אותן ימים טובים קדם שעשה לאותן שקדם התקופה, שלא עשאן אלא לשנה הבאה, לפיכך הקדימן לשנות, קלנדא קדם סטרנורא. ובירושלמי כיון דחזא איממא אמר קלנדא. קלן דיא"ו. ונראה לי כי קלן הוא לשון שררה וגדלה. כמו שכתב הר"ב פרק ד' דסכה משנה ה', קלנא חפשי ממש, ואין לה חפשי כמלך מלכי המלכים הקדוש ברוך הוא, והוא דיא"ו, שב לשון יון קורין אלוה דיא"ו. ועין תוספות יום טוב: **י** בלשון יון הוא קרט, לשון תפיסה. תוספות: **יא** בגמרא, גניסי מלכות, פרוש תכסיסי מלכות. ערוך: **יב** **ובלוריתו**. פרוש ציצית של שער. ערוך:

פרק א - משנה ד

יג לשם. לאותה העיר ביום עבודה זרה שלהם לספר עם אחד מבני העיר. רש"י: **יד** אסורות. משום דנהנה משל עבודה זרה אסור, כדכתיב [דברים יג] ולא ידבק בידך מאומה מן החרם, כל שכן למהנה לעבודה זרה דאסור. הר"ן: **טו** ואי משום דנושא ונותן ביום אידם, הני מלי לזבוגי להו, דלמא מזבין ליה בהמה ואזיל ומקריב לה לעבודה זרה. אי נמי דרף לוקח להיות שומח ואזיל ומודה. אבל למזבין מניה דבר המתקיים שרי, דסתם מוכר עצב הוא. רש"י. ואף על פי שהר"ב פרש בריש פרקין למכר ולקנות, לא קשיא כדפרש הרא"ש דלרש"י יש במכירה צד אסור וצד התר וכן בלקיחה. כלומר צד אסור דמכירה דבר המתקיים, וצד התר שאינו מתקיים. ודלקיחה הוא בהפך:

פרק א - משנה ה

טז האסורים למכר. לעולם. הרמב"ם. וטעמא, דכיון דלהקרבה צריך להם קא עבר על לפני עור לא תתן מכשול, דבן נח מזוהר על עבודה זרה. נראה לי. והבית יוסף כתב דאפשר שכתב לעולם, שאפלו שלא ביום חגם אסור. אי נמי לומר שלענין זה אין חלוק [בין בימיהם להאידינא כדלעיל במשנה ב']. ועין תוספות יום טוב: **יז** קשור. רש"י: **יח** רש"י ותוספות. עוד פרשו, שהוא מין עשב שבו תחם יהושע את הארץ:

פרק א - משנה ז

[יט] אין בונין כו'. וכדי שלא יתפס ישראל שם אסור לבנות עמהם. רש"י: **[כ]** והוא בימה של אבן אחת ומקריב עליה זבחים, דהוי תשמיש דתשמיש לעבודה זרה. רש"י. וכן פרש הרמב"ם. והתוספות הקשו על זה ממשנה ז' פרק ג' ועוד כו'. ובפרוש רש"י פתב דימוסגאות. והוא גרסת הר"ב, ופרש בו גם כן פהר"ב. ועוד פרשו לשון מרחצאות: **[כא]** ואף על גב דלא מתסר מרחץ משום עבודה זרה שפעמידין בה פדתנן פרק ג' משנה ד', מפל מקום אסור לישראל לסייע להעמיד העבודה זרה שם. בית יוסף:

פרק א - משנה ח

[כב] במחבר. הינו לרבי מאיר פדאית ליה ולרבי יוסי פדאית ליה דוקא בארץ ישראל. דאי בחוצה לארץ הא אמר רבי יוסי דמוכרין אפלו שדות, ולא אסור טפי במחבר לקרקע מקרקע עצמו. הר"ן. ועין תוספות יום טוב: **[כג]** משיקצץ. אף על גב דהוי ליה מחבר מעקרו. הר"ן. אבל הרא"ש מסיק דרבי יהודה מפרש מלתא דתנא קמא, דלא משמע ליה דקאמר תנא קמא משיקצץ, דמה חדיש הוא זה, וכי בשביל שהיה מחבר לקרקע לא ימכרנו לאחר שנקצץ. ועין תוספות יום טוב: **[כד]** שאם לא יהיה להם קרקע, ישיבתו ישיבת עראי היא. הרמב"ם. ולא דוקא בשבעה עממין. ואפלו לדעת התוספות שכתבו בפרק קמא דשבת כו'. ועין תוספות יום טוב: **[כה]** גמרא, אי הכי בתים נמי איכא תרתי, חגיית קרקע וקא מפקע ליה ממזוזה. ומשני, מזוזה חובת הדר היא, ודמעשרות הינו שאם יזרענה ישראל. ועין תוספות יום טוב: **[כו]** תימה, דמאי הוי, הא הוי גזרה לגזרה. ומשום הכי מסיק בגמרא דסבירא ליה שמייה כבוש, אלא דלא אחמור רבנן למגזר שכירות בתים אטו מכירה. אבל שדות דאית בהו תרתי כו'. ורבי יוסי סבר לאו שמייה כבוש, והיכא דליכא תרתי לא גזור כלל. ועין תוספות יום טוב: **[כז]** ולדלמא אזיל עובד פוכבים דזבין מישראל ומזבין לתרי תרתי פלגי ומעפב השלישית לעצמו, לכלי האי לא חישנין. גמרא:

פרק א - משנה ט

[כח] כְּלוּמַר, וּמִתְנִיתִין דְּתַנּוּן בְּמִקּוּם שְׁאֲמָרוּ, רַבִּי מֵאִיר הִיא. וְעֵין תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב: **[כט]** לְהַשְׁפִּיר. בְּיְרוּשְׁלָמִי, הָאֵל בְּמִקּוּם שְׁנִהְגוּ לְמַכַּר מוֹכֵר הוּא לּוֹ וְאֶפְלוּ לְבֵית דִּירָה, וּמִשְׁפִּיר הוּא לּוֹ וְאֶפְלוּ לְבֵית דִּירָה. וְהֵינּוּ טַעְמָא, מְשׁוּם דְּהָאֵל לֹא תָבִיא תּוֹעֵבָה, לְהָא מְלִתָּא אֲסַמְכְתָּא בְּעֶלְמָא הוּא, דְּעֵקֶר קָרָא בְּיִשְׂרָאֵל הַמְכַנִּיס עֲבוּדָה זָרָה לְבֵיתוֹ הוּא. הִלְכָּד בְּאַרְץ יִשְׂרָאֵל שְׁאֲנוּ מְצֻוִין לְשַׂרְשׁ אַחַר עֲבוּדָה זָרָה אֲסָרוּ חֲכָמִים שְׁלָא לְהַשְׁפִּיר לְבֵית דִּירָה, וְכֹן בְּסוּרְיָא מִפְּנֵי סְמִיכוּתָהּ לְאַרְץ יִשְׂרָאֵל. אֲבָל בְּחוּץ לְאַרְץ שְׁאִין אָנוּ מְצֻוִין לְשַׂרְשׁ אַחֲרֶיהָ, מִשְׁפִּירִין אֶפְלוּ לְבֵית דִּירָה כּוּי. וְלִישְׁנָא דְּסִיפָא דְּמִתְנִיתִין נְמִי הָכִי דִּיקָא כּוּי. הַרְיִין: **[ל]** כְּלוּמַר, לְאַפּוֹקִי לְהַכְנִיס בּוֹ יִין נֶסֶד, שְׁאִינוּ רְשָׁאֵי לְהַכְשִׁירוֹ לְכָד, וְאִם עָשָׂה כֹּן שְׁכָרוּ אֲסוּר. הַרְאֵבִיד: **[לא]** לְשׁוֹן הַרְמַבְיִים, וְיַכְנִסוּ בּוֹ נְכָרִים וְיֵאמְרוּ רַחֲצֵנוּ כּוּי, וּבְזָה יֵשׁ חֲלוּל הַשֵּׁם לְמִי שִׁשְׁמַע זֶה וְאִינוּ יוֹדַע שְׁהוּא שְׁכוּר:

ב

פרק

פרק ב - משנה א

[א] הַרְבִּיעָה. וּבְנֵי נַח נֶאֱסָרוּ בָּהּ, דְּכַתִּיב וְהָיוּ לְבֶשֶׂר אֶחָד [בְּרֵאשִׁית ב], יִצְאוּ בְּהֵמָה וְחִיָּה וְעוֹף. וְיֵשׁ כָּאֵן לְפָנֵי עוֹר לֹא תִתֵּן מִכְשׁוֹל. רַשִׁי. וְהָא דְּלְמַכַּר לְהֵם תְּלִיא בְּמִנְהַגָּא, הֵינּוּ מְשׁוּם דְּעַל בְּהֵמָתוֹ חֵס עָלָה שְׁלָא תַעְקֹר. גְּמָרָא: **[ב]** הַעֲרִיּוֹת. גְּמָרָא. וְתִיפּוּק לִיה מְשׁוּם שְׁפִיכוּת דְּמִים. וּמִשְׁנֵי, אִשָּׁה כְּלִי זִינָה עָלֶיהָ. וּפְרָשׁוּ הַתּוֹסְפוֹת לְפִי שְׁהִיא אֲמַלְלָה וּשְׁפָלָה וְאִינָה בֵּת מְרִיבָה כְּאִישׁ, [מְרַחֲמִין עָלֶיהָ וְאִין הוֹרְגִין אוֹתָהּ]: **[ג]** וְאֶפְלוּ הָכִי לֹא שְׁרִיא אֶלָּא בְּרִשׁוֹת יִשְׂרָאֵל דּוֹקָא. וְעֵין לְקַמּוֹן בְּאוֹת ו': **[ד]** בְּנָה שֶׁל נְכָרִית. מִפְּנֵי שְׁמַגְדֵּלֶת בֵּין לְעֲבוּדָה זָרָה. בְּרִיתָא: **[ה]** אֲבָל נְכָרִית מְנִיקָה כּוּי. יְרוּשְׁלָמִי, שְׁנֵאֲמַר [וְשַׁעֲיָה מֵט] וְהָיוּ מְלָכִים אֲמַנְיָד וְשָׂרוּתִיהֶם מִינִיקוֹתֵינָד. הַרְאֵ"שׁ: **[ו]** בְּרִשׁוֹתָהּ. דִּישְׁרָאֵלִית. אֲבָל לֹא תִמְסָרְנוּ לְהוֹלִיכוֹ בְּבֵיתָהּ, שְׁלָא תַהֲרָגְנוּ. רַשִׁי. וְעֵין תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב:

פרק ב - משנה ב

{ז} סָבַר, שִׁינְוִלִי מְשַׁאֵיל לִיהָ (לְנִסּוֹתוֹ אִם אוֹמֵר לוֹ אֲמַת), וְכִי הֵיכִי דְמַשְׁאֵיל לִיהָ מְשַׁאֵיל לְאֵינִישׁ אַחֲרֵינָא, וְאֲתָא הֵהוּא גְבָרָא לְאוֹרוּעֵי נַפְשִׁיהָ. גְּמָרָא: **{ח}** **בְּכָל מְקוֹם**. אֶפְלוּ בְּשִׁבְלֵי רְשׁוֹת הַרְבִּים שְׁעוֹבְרִין שָׁם תְּדִיר. שְׁמָא יַחֲתִיד צְנָאוּ בְּתַעַר. רַשִׁי: **{ט}** **בֵּינוּ לְבֵינוּ**. פְּרוּשׁ בְּמְקוֹם שְׁאִין רְגִילִים בְּנֵי אָדָם כָּל כָּד. [אֲבָל בְּיַחֲוֹד מִמֶּשׁ לֹא אֲצִטְרִיד, דְּתִיפּוּק לִיהָ מִשּׁוּם שְׁפִיכוֹת דְּמִים. וְכֵן יֵשׁ לְפָרֵשׁ לְעִיל גַּבֵּי מִנְיָקָה. תּוֹסְפּוֹת]: **{י}** פְּרוּשׁ, לְרֵאוֹת אִם מְסַפֵּר יָפָה בְּאֲמָנוֹת, וְסָבַר הַנְּכָרִי כִּיּוֹן דְּקָפִיד אֲהֵכִי וְכוּ'. רַשִׁי:

פרק ב - משנה ג

{יא} **הֵיּוֹן כּוּי**. כְּלוּמַר, אֵף עַל פִּי שְׁלֹא יִדְעֵנוּ בּוֹ שְׁנִתְנַסָּד. וּבְגִמְרָא מִיְתִי לִיהָ מְקָרָא דֵּיּוֹן שְׁנִתְנַסָּד אֲסוּר בְּהִנָּאָה. וְגִזְרוּ חֲכָמִים עַל סֵתָם יֵינָם שְׁיִהִיָּה גַם כֵּן אֲסוּר בְּהִנָּאָה. וְעֵין תּוֹסְפּוֹת יוֹם טוֹב: **{יב}** **שְׁהִיָּה כּוּי**. וּפְשִׁיטָא דְּמִשּׁוּם דְּאֲחֻמִּיץ לֹא פָקַע מִנִּיהָ אֲסוּרָא. וְהֵיּוֹן דְּכֹתֵב הַר"ב לְאֲפּוֹקִי כּוּי: **{יג}** וְכֵן לְשׁוֹן רַשִׁי. וְאִם כֵּן אֵף בְּשִׁתְּיָה הָיָה לָנוּ לְהַתִּירוֹ. אֲלָא נִרְאָה לִי שְׁרַשִׁי לֹא רָצָה לְכֹתֵב הַתֵּר בְּשִׁתְּיָה מִטַּעַם שְׁכֻתָּבוּ הַתּוֹסְפּוֹת כִּי אֵין אָנוּ בְּקִיָּאִים בְּטִיב חֲמִץ אִם הוּא חֲמִץ אוֹ יֵין: **{יד}** וּבְעִבּוּדָה זֹו מְקָרִיבִין אֵף הָעוֹר, וּלְפִיכָד כָּל עוֹר שֵׁישׁ בֵּה סִימָן כְּזֶה אֲסוּר. וְזֶה לְשׁוֹן הַרְמַב"ם, בְּהִמָּה שְׁהַקְרִיבָה כְּלָה לְעִבּוּדָה זָרָה אֲסוּרָה בְּהִנָּאָה, אֶפְלוּ פְרָשָׁה וְעֲצָמוֹתֶיהָ וְקִרְנֵיהָ וְטַלְפִּיהָ וְעוֹרָה, הַכֹּל אֲסוּר בְּהִנָּאָה: **{טו}** **הַנְּכָנֵס כּוּי**. שְׁהַנְּכָרִי רוֹצֵה לְהַכְנִיסוֹ, מִתֵּר בְּהִנָּאָה אִם נִזְהַר יִשְׂרָאֵל לְטַלוֹ עִם כְּנִיסָתוֹ קָדָם שְׁיַקְרִיבוּ אוֹתוֹ. רַשִׁי: **{טז}** **מִפְּנֵי כּוּי**. מִהֲדַר וְתַנִּי מִפְּנֵי כּוּי, לוּמַר שְׁאֲסוּר וּמְטַמָּא. וְרַבֵּנוּ תָם פֵּרֵשׁ דְּהִקָּא בְּחֻתִּיכָה שְׁאִינוּ זְבוּחַ לְפָנֵי עִבּוּדָה זָרָה, אֲלָא שְׁמַבִּיאִים דוֹרוֹן, וְלִהְיֵי תַנִּי כְּזָבְחִי. וּבִירוּשְׁלָמִי גֵרַס זְבָחִי:

פרק ב - משנה ד

{יז} הֵיּוֹן שְׁלֵשָׁה יָמִים. וּמִשּׁוּם הֵכִי מְעָרָן שְׁלֵשָׁה יָמִים, דְּכַבּוּלְעוּ כָּד פּוּלְטוֹ (מְרַדְּכִי). וּבְפָחוֹת מְכֹן מְשַׁכְּשֵׁד. טוֹר:

פרק ב - משנה ה

[יח] חמורה. שהעולה אסורה בהנאה ומועלין בה. רש"י: **[יט]** יפה. שאינו קץ ומואס בה. שורפה, גומעה. ולא הודו לאומרים כן להתירה לכתחלה, אבל אמרו לא נהנין ולא מועלין כו'. והכי משמע, לא נהנים מדרבנן, ואם נהנה אין בה מעילה (כלומר מדאורייתא). אלמא מדלית בה מעילה שמע מנה האי חלב הכנוס בקבת העולה, כפרשא בעלמא הוא. רש"י. ובעולה גזרו, משום דבעולה יש מעילה מן התורה, מה שאין כן בנבלה דלית בה אלא אסור אכילה, הלכך לא שניד לאסור בה, דלאו מידי דמיכל הוא: **[כ]** שמעמידו כו'. לא היה מכוון כי אם לדחותו. דהא אפלו לרבי מאיר דחיש למעוטה, לא אסור אלא גבינות בית אנקי, אבל שאר מקומות חשיב מעוטא דמעוטה. תוספות: **[כא]** השיאו. לשון משיא עצה. ואית דגרסי השיאו. ונפרש הטעהו לשון השיאני [בראשית ג]: **[כב]** גמרא, ומסים במדרש שיר השירים [רבה]. ורבי ישמעאל היה קטן כו', וכתוב (משלי כו) כבשים ללבושך, כבשים כתיב, בשעה שהתלמידים קטנים תהא מכבש לפניהם דברי תורה. הגדילו ונעשו תלמידי חכמים תהא מגלה להם סתרי תורה: **[כג]** ועור לאו פרשא הוא ואסור. רש"י. ושחיתה, לרבנותא נקט: **[כד]** דדיד. לשון זכר. דדיד, לשון נקבה. והכי קאמרה כנסת ישראל, ישקני הקדוש ברוך הוא מנשיקות פיהו כי כך אמר לי טובים דדיד מנין. רש"י. ועין תוספות יום טוב: **[כה]** דדיד. משום דבהכי מתישב רישיה דקרא לנסתר, ישקני, וכן פיהו. וסיפא דדיד לנוכח. אלא דהכי קאמר ישקני כו' כי כך אמר לי כי טובים כו'. שמעתי מפי רבי מאיר באד זכרונו לברכה: **[כו]** והינו דשיליה להאי קרא, כלומר, כנסת ישראל אומרים טובים תקנות כו' ואף על פי שאין אנו יודעים הטעמים, כי טעמים ונמוקים עמהם. ועין תוספות יום טוב: **[כז]** חברו כו'. שהוא לשון זכר, וכנסת ישראל היא דקאמרה לפני שכינה לריח שמניד טובים וגו'. עלמות אהבוה, לא שניד למימר לנקבה. רש"י:

פרק ב - משנה ו

[כח] חלב כו'. ואף על גב דטהור חנור, וטמא זרוק, חישנין שמא נתערב. ואפלו להעמיד בו גבינה אסור, דשמא הטמא שאינו מעמיד ישאר בגמות עם הנסיובי. גמרא. אבל לעיל בגבינות הנכרים ליכא למיסר מהאי טעמא, דכיון שהנכרי עושה לצרכו ליכא למיחש דלמא ערב בו דבר טמא.

תוספות: **[כט]** וכבשיו. לכבש דגים וירק, וראש ורגלים של בהמה. רש"י:
[ל] שדרפן כו'. אבל בידוע, אסור בהנאה. ופרש הטור, שדרפן, הינו
שלפעמים היו נותנין בהן יין. ושידוע, הינו שכלן נותנין לתוכן יין אף על
פי שאינו יודע שנתנו לתוך אלו. עד כאן. ומאי שנא ממריס (דמשנה ד) דשרי
בהנאה (ורבא דעלמא שדו ביה חמרא). התם לעבורי זיהמא (והוי כמאן דאזיל לאבוד),
הכא למתוקי טעמא. גמרא: **[לא]** וחמץ. אדלעיל קאי, שדרפן לתת לתוכן
יין וחמץ. ואין לפרש דחמץ הינו שלא היה מתחלתו יין וכשקנה חמץ
מישראל, דהא מבאר לעיל דאף בשתייה שרי מן הדין. ועין תוספות יום
טוב: **[לב]** דאי לאו הכי הא אמר מר נותן טעם לפגם מתר. גמרא: **[לג]**
הרי כו'. למעוטי בידוע דכבשון בינו. גמרא:

פרק ב - משנה ז

[לד] והוא שידוע שחלב טמא אסור לישראל: **[לה]** והדבש. למאי נחוש
ליה, אי משום ערובי נשמה ערב בו יין, מסרא סרי. אי משום בשולי נכרים,
הא נאכל כמות שהוא חי. אי משום געולי נכרים, נותן טעם לפגם הוא
ומתר. גמרא: **[לו]** מסים הרמב"ם, וגם אותן החלות לא תכשיר, ואף על
פי שהדבש מכשיר מכלל השבעה משקין, לפי שהוא באותה שעה כעין
אכל לא משקה, עד שמתכין אותו ומוציאין דבשו. ועין תוספות יום טוב:
[לז] שאין דרפן כו'. ולא גזרינן אטו דרפן. הר"ן: **[לח]** ועלה כו'. מפרש
בגמרא, דלא נצרכה אלא לקורטין שבה. כלומר הנדבקות בעליו. וקא
משמע לו דלא חישינן שפא ערבו בהן מאותן קורטין שחתכו מן העליון
בספינא דנכרי ונותנין בעליו, משום דאי איתא דהכי הוה משרק שרקו,
כלומר נופליו היו מן העליון. הר"ן: **[לט]** ונרפו מחמת שמנו. רש"י.
ובגמרא, פשיטא, לא נצרכה אף על גב דרפו טובא. מהו דתימא חמרא
רמא בהו, קמשמע לו הגי מחמת משחא הוא דרפו: **[מ]** דמקלקל להו.
הר"ן: **[מא]** דתרומה אין דמיה יקרים, שאינה ראויה אלא לכהנים.
רש"י:

פרק ג - משנה א

[א] כְּדַמְפְּרֵשִׁינָן בְּגִמְרָא. מְקַל, שְׂרוּדָה אֶת עֲצָמוּ (לְשׁוֹן גְּנָאִי) תַּחַת כָּל הָעוֹלָם כְּלוּ כְּמִקְל. צְפוּר, שְׂתוּפִס אֶת עֲצָמוּ כּוּי כְּצָפוּר. כְּדוּר, שְׂתוּפִס אֶת עֲצָמוּ כּוּי כְּכְדוּר. פְּרִשׁוּ הַתּוֹסְפוֹת, שְׁהָעוֹלָם עָגוּל, כְּדֵאִיתָא בִירוּשְׁלָמִי שְׁאַלְכֶסְנֵדְרוּס מוֹקְדוֹן כּוּי: **[ב]** סִיף, מַעְקָרָא סְבוּר לְסִטִּים בְּעֵלְמָא, וּלְבִסוּף סְבוּר שְׁהוֹרֵג אֶת עֲצָמוּ תַּחַת כּוּי. טַבְעָת, מַעְקָרָא סְבוּר אִישְׁתִּימָא (שְׁלִיחַ הַנוֹשֵׂא חוֹתָם הַמְשֻׁלַּח) בְּעֵלְמָא, וּלְבִסוּף סְבוּר שְׁחוּתָם אֶת עֲצָמוּ כּוּי לְמִיתָה. גְּמָרָא:

פרק ג - משנה ב

[ג] וְכֵן צוּרְתָא [אִיזָה] אֲבָר שְׁיַעֲשֶׂהָ. וּמִמַּעֲשֵׂהוּ יִתְבָּאֵר אִם מִתְחַלְתָּ עֲשִׂיתוּ נַעֲשֶׂה נִפְרָד, אוֹ אִם נִשְׁבֵּר מִצּוּרָה שְׁלֵמָה. הֶרְמַב"ם:

פרק ג - משנה ג

[ד] חֲמָה כּוּי. דְּהֵינִי שְׁלֵשָׁה דְחֲשִׁיבִי צִירֵי לְהוּ וּפְלַחֵי לְהוּ. לְמִידֵי אַחֲרֵינָא, לְנוּי בְּעֵלְמָא עֲבָדֵי לְהוּ. גְּמָרָא: **[ה]** הוּא שְׁגִלְגֵל הַלְבָנָה נוֹטָה מִגִּלְגֵל חֲמָה, וְכִשְׁתַּעְרִידְ אֶפֶן הַלְבָנָה וְאֶפֶן חֲמָה כּוּי הֵנָּה יְהִיָּה זֶה בְּדַמּוֹת תְּלִי שְׁהוּא תַנִּין: **[ו]** לֵיָם. הֵינּוּ יָם הַמְּלַח דְנִקְטַת תַּנָּא קַמָּא, וּמְשׁוּם הֵכִי לֹא בְּעֵי שְׁחִיקָה: **[ז]** זָבֵל. וְקָא סְבָרֵי זֶה וְזֶה גוֹרָם אֲסוּר. וְרַבֵּי יוֹסִי סְבָר זֶה וְזֶה גוֹרָם מִתָּר. וְעֵין תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב:

פרק ג - משנה ד

ח **וכְשִׁיצָא**. בִּירוּשְׁלָמִי גָרַס כְּשִׁיצָא. וְכֵן נִרְאָה. לְפִי שְׁבַגְמָרָא אָמְרוּ לֹא הִשִּׁיבוּ כָּלֵל בְּמִרְחָץ, לְפִי שְׁאָסוּר לְהִרְהֵר בְּדַבְרֵי תוֹרָה בְּמִרְחָץ, אֶלָּא כְּשִׁיצָא הִשִּׁיבוּ שְׁאִין מְשִׁיבִין כּוֹי, כְּלוּמַר שְׁלֹא הִיִּיתִי יָכוֹל לְהִשִּׁיבָךְ בְּמִרְחָץ לְפִי שְׁאָסוּר לְהִרְהֵר בְּדַבְרֵי תוֹרָה. וְאִי גְרָסִינָן כְּשִׁיצָא יֵשׁ לְפָרֵשׁ דְּהִכִּי קֵאָמַר, אָמַר לִיה אִין מְשִׁיבִין בְּמִרְחָץ כְּשִׁיצָא. וְעוּד יֵשׁ לוֹמַר בְּבִית הָאֲמָצְעֵי הָיָה, דְּמִתֵּר לוֹמַר אָסוּר וּמִתֵּר בְּלֹא טַעַם הַדְּבָר. תּוֹסְפוֹת. וְעִין תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב: **ט** **בְּגִבּוּלֵי**. דְּאִי לֹאוּ הִכִּי שְׁלֹא בְּטוֹבַת רַבָּן גְּמַלְיָאֵל כְּבְטוֹבַת אַחֲרִים דְּמִי, שְׁהָיָה אָדָם חָשׁוּב וְטוֹבָה הִיא לָהֶם כְּשֶׁהוּא נִהְיָה מִהֶן, וְיִתְּנוּ בְּפִרְקֵי ד' מִשְׁנָה ג' עֲבוּדָה זָרָה שְׁהָיָה לָהּ גְּנָה וּמִרְחָץ כּוֹי אִין נְהָיִין מִהֶן בְּטוֹבָה. גְּמָרָא:

פרק ג - משנה ה

י **שְׁעֲלִיהֶם כּוֹי**. וְאִף עַל גַּב דְּאִינְהוּ לֹאוּ עֲבוּדַת כּוֹכְבִים מְקָרוּ וְלֹא מִתְסָרִי. גְּזֵרַת הַכְּתוּב הוּא שְׁהָרִים וּגְבָעוֹת שְׁהוּן קָרְקַע עוֹלָם אִין בְּהוּן כַּח לְאָסְרוֹן. אֲבָל אֶלִיל מִיָּהָא הוּי, וְתִלוּשׁ שְׁעֲלִיהֶם כְּתִלוּשׁ שֶׁל שְׁאָר אֶלִילִים, שְׁנֵאֲמַר לֹא תַחֲמַד כֶּסֶף וְזָהָב עֲלֵיהֶם, עַל כֹּל שְׁהוּן נַעֲבָדִין מִשְׁמַע. רִשְׁיִי: **יא** **רִשְׁיִי**. וְלִהְכִי בְּעֵי לְרַבִּי יוֹסִי, מְשׁוּם דְּאִי לֹאוּ דְּאִיכָא טַעֲמָא בְּאַשְׁרָה. הָוָה אֲמִינָא גְּלִי קָרָא דְּאִילְנוֹת אֶסְרִי וְהוּא הַדִּין הָרִים וּגְבָעוֹת, וְהָוָה אֲמִינָא דְּלֹא דְרִשְׁיִין הָרִים כּוֹי. תּוֹסְפוֹת: **יב** **אֲבָל בְּצַפּוּי הַר אֶף רַבִּי יוֹסִי מוֹדָה דְּאָסוּר**. גְּמָרָא: **יג** **וְרַבָּנָן הָאִי וְאַשְׁרִיָּהֶם כּוֹי מִבְּעִיָּא לִיה לְאִילָן שְׁנִטְעוּ מִתְחַלָּה לְכַד**. בְּגְמָרָא. וְעִין עוּד: **יד** **כָּל מְקוֹם כּוֹי**. בִּירוּשְׁלָמִי פְּרִיזָּה מִבֵּית הַבְּחִירָה. וּמְסִיקָה, עַל פִּי נְבִיא נְבִינָה שֵׁם. תּוֹסְפוֹת:

פרק ג - משנה ו

טו **וּבִירוּשְׁלָמִי מְפָרֵשׁ**, כְּשֶׁקָדַם הַכְּתֵל לְאֶלִיל, וּלְפִיכָד כְּשֶׁסָּמַךְ יִשְׂרָאֵל בְּהִתֵּר סָמַךְ. הַר"ן: **טז** **דְּלֹא בְּעֵי צְנִיעוּתָא**, דְּאֵלּוּ לְגִדּוּלִים צְנִיעוּתָא בְּעֵי. גְּמָרָא. וּמָה שְׁכַתְבַּת וְעוֹשָׂה כּוֹי, אִו אִו קֵאָמַר. וְכֵן הוּא בְּגְמָרָא: **יז** **וְאִף עַל גַּב דְּבִדְרַבְּנָן קִימָא לֹן דִּישׁ בְּרָרָה**, יֵשׁ לוֹמַר דְּמְשׁוּם חֲמִרַת עֲבוּדָה זָרָה אָמְרוּ דְּאִין בְּרָרָה: **יח** **דְּאִתְקַשׁ נְמִי לְמַת**, שְׁנֵאֲמַר וַיִּשְׁלַךְ אֶת עַפְרוֹ עַל קִבְרֵי בְּנֵי הָעָם [מְלָכִים ב כג]. גְּמָרָא: **יט** **שְׁקָץ**. לְשׁוֹן שְׁרָץ. רִשְׁיִי: **כ** **כְּנֵדָה**. וְאִתְקִישׁ לְשָׂרָץ לְמִשְׁמִשְׁיָהּ. וְתִנָּא קָמָא סָבַר דְּאִתְקִישׁ לְנֵדָה שְׁאִינָה מִטְמָאָה לְאַבְרָם אִם נְחִתָּךְ אֲבָר מִמֶּנָּה, כְּנֵדָה שְׁאִינָה מִטְמָאָה לְאַבְרָם.

גמרא: **[כא]** שְׁנֵי אָמְרֵי כו'. בְּעִבּוּדָה זָרָה מְשַׁתְּעִי. רש"י:

פרק ג - משנה ז

[כב] רש"י. ומשום הכי אסור מיד, דאי לאו הכי הוי משמשי עבודה זרה דלא נאסר עד שיעבד. הר"ן: **[כג]** ולשון ארמית בבית ארזים, בביתא דמטללא בכיורא דארזיא. ואחרים כן: **[כד]** ואת הבית עצמו לא נתפון לעבד, והוציאה ישראל, הרי בית זה מתר. רש"י. ועין תוספות יום טוב: **[כה]** ומסיים רש"י, ועובדין את הבימוס עצמו כעבודה זרה, הרי זו אסורה ואפלו לא העמיד עליה. ועין תוספות יום טוב: **[כו]** וכן פרש רש"י כאן ולעיל בבית. ומסיים ואפלו שלא בטלו העובד כוכבים או שהיא של ישראל מומר כו', הקא בטיל, שאין נאסר אלא חדיש. והאי חדיש אסור בהנאה לעולם. ובגמרא מוקי לה כגון שלא נעבד הבית מעולם, דאי לאו הכי בעי נכרי לבטלה. ואם השתחוה לה ישראל, אסורה עולמית. ועין תוספות יום טוב: **[כז]** ואי לא גדעו ופסלו, לא. דכרבנן דסבירא להו במשנה ה' דאילן שנטעו ולבסוף עבדו מתר. ומיהו מסקינן בגמרא דבתוספת מודו רבנן. ודתנן גדעו ופסלו, לאשמעינן דאף על גב דעשה מעשה בגוף האילן, אפלו הכי אין העקר נאסר: **[כח]** ובטלה. ואף על גב דכי לא בטלה נמי לא הוי משמשיה, דהא אליבא דרבנן קא מוקמי לה, דנטעו ולבסוף עבדו מתר כו', מפל מקום כל זמן שלא בטלה אסורא דרבנן איכא, שבשעה שאיל נראית תחתיה נראה כאלו נטועה מתחלה לכך. תוספות. ועין תוספות יום טוב:

פרק ג - משנה ח

[כט] בצלה. משום דקא מתהני מעבודה זרה. ודוקא לישב, דחישנין שפא ישהה בלישיבתו ואתי לכווני. דאי לאו הכי קימא לו אפשר ולא מכוין שרי. אבל העברה בעלמא שרי. ותחתיה דאסור משום טמאת עבודה זרה. הר"ן: **[ל]** וכך זמן שלא עברה מדת ארץ הצל את מדת גבה קומת האילן הצל עב וחשוף. מכאן ואילך הצל דק וקלוש. רש"י: **[לא]** טמא. מאי טעמא, אי אפשר דליכא תקרבת עבודה זרה (ונמצא האילן מאהיל על התקרבת ועליו). מני, רבי יהודה בן בתירא הוא, דאמר מנין לתקרבת עבודה זרה שפטמא באהל, שניאמר ויצמדו וגו' ויאכלו זבחי מתים [תהלים קו], מה מן מטמא באהל אף תקרבת עבודה זרה וכו'. גמרא. ודוקא תקרבת, אבל

בְּאֵלֶּיךָ עֲצָמָה לִיכָא טְמֵאת אִהֶל. וְעֵין תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב: **[לב]** וְעֵבֶר.
בְּדֹאִיכָא דְרַכָּא אַחְרִינָא (הַקָּצֵר כְּזֶה. תּוֹסְפוֹת) מְשׁוּם הֵכִי דִיעֲבַד אֵין, לְכַתְחֵלְהָ
לֹא. אֲבָל בְּדִלִיכָא דְרַכָּא אַחְרִינָא עוֹבֵר אֶף לְכַתְחֵלְהָ. גְּמָרָא: **[לג]** וְקָרָא
דְּמִיתֵינוּ, אֲסַמְכְתָא הִיא. רִשְׁיִי: **[לד]** אֲבָל כּוּי. וְלֹא קִתְנִי וְאִם זָרַע אֲסוּר
כְּמוֹ דָּאִם עֵבֶר טְמֵא, דְּלֹא אֲסָרוּ הֵהֱנְאָה בְּדִיעֲבַד. הָרֵא"שׁ: **[לה]** וְלֹא קִימָא
לֹן כְּמִתְנִיתִין דְּאֲבָל לֹא בִימֹת הַחֲמָה. וְעֵין תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב:

פרק ג - משנה ט

[לו] דְּאֲפֵלוּ לְמֵאן דְּאָמַר זֶה וְזֶה גוֹרִם מִתֵּר, לֹא שְׁרִינְוּ לְכַתְחֵלְהָ. הַלְכָּךְ יִשְׁן
כִּינּוּ דְסָגִי לִיהּ בְּצַנוּן וְלֹא מִפְסִיד מִיַּד אֶלָּא אֲסוּר הֵנְאָה לְחוּדִיָּה, לְכָךְ צְרִיךְ
צַנוּן. אֲבָל חֲדָשׁ אִם נֹאמַר יִתְּצֵ וְיִפְסִיד הַתְּנוּר, הַלְכָּךְ כְּדִיעֲבַד חֲשִׁיב לִיהּ.
תּוֹסְפוֹת: **[לז]** דּוֹקָא בְּאֲסוּרֵי הֵנְאָה, דְּשִׁבַּח עֲצִים הֵינּוּ שְׁבַח הֵנְאָה. וְעֵין
תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב: **[לח]** כֵּלָן כּוּי. יֵשׁ מִפְרָשִׁים, מְשׁוּם דְּדָבָר שְׁבַמְנִין הוּא,
כְּגוֹן כְּפָרוֹת בְּעַל הַבַּיִת דְּחֲשִׁיבֵי וְלֹא בְטָלֵי. אֲבָל כְּפָרוֹת שְׁאִינְן חֲשׁוּבוֹת
בְּטָלֵי בְרַבָּא. וְאַחֲרִים פְּרָשׁוּ, דְּכִינּוּ דְאֲסוּרֵי אֵלֶּיךָ לִיכָא אֲסוּרֵי בְּהֵנְאָה אֶף
עַל פִּי שְׁאִין דָּבָר שְׁבַמְנִין. הָר"ן: **[לט]** וְהַקְּשָׁה הָר"ן, דְּהוּא לִיהּ לְמִימַר
יּוֹלִיךְ דְּמִי אַחַת מֵהוּן לְיָם הַמַּלְחָה, וּמֵאֵי יּוֹלִיךְ הֵנְאָה. אֶלָּא וּדְאֵי מְשֻׁמֵּע
דְּאֵהֱנָאת עֲצִים קָאֵי כְּדָבָרֵי רִשְׁיִי ז"ל. וְהָרִי אֵין הַמְדַמְעֵה וְהַמְחַמֵּץ פּוֹסֵל
אֶלָּא לְפִי חֲשָׁבוֹן. אֲבָל בְּלֹא תַעֲרַבְתָּ לֹא הִקְלוּ לְהַתִּיר בְּהוֹלְכַת הֵנְאָה כּוּי.
וְכָל זֶה דּוֹקָא עַל יְדֵי מְכִירָה. כֵּן נִרְאָה לִי לְדַעַת הָר"ב. וְעֵין תּוֹסְפוֹת יוֹם
טוֹב:

פרק ג - משנה י

[מ] וְנִרְאָה, שְׁפוֹלֵל כָּל הַבְּטוּלִין וְקוֹרְאָן בְּכָלֵל שְׁפִיָּה, וְאַתָּא לְאֲשַׁמְעִינוּ
הַחֲלוּק שְׁבִין לְצַרְכָּה וְשִׁלָּא לְצַרְכָּה. וְעֵין תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב:

פרק ד - משנה א

[א] הינו בכגון אמה או חצי אמה. תוספות: **[ב]** אמלתא דרבי ישמעאל מהדר, דאמר שתיים. אבל לרבנן הוא הדין אחת נמי אסורה. ועין תוספות יום טוב:

פרק ד - משנה ב

[ג] הכי ילפינן ליה בגמרא מקרא: **[ד]** פרפילי כו'. והני מדין תקרבת מתסרי. דבגמרא מוקמינן שבצרו מתחלה לכך והוי כעין פנים כו', וחשיבין דלמא עביד בהו תקרבת כעין פנים שנסד הינו והקטיר קצת מהשמן והסלת ואלו שנמצאו שירים הו. הר"ן:

פרק ד - משנה ג

[ה] נהנין מהו. דאין הקדש לעבודה זרה עד שיקריב בתקרבת. רש"י: **[ו]** איכא דמתני לה בגמרא ארישא, ואיכא דמתני לה אסיפא. ועין תוספות יום טוב: **[ז]** והתוספות הקשו על זה, דאם כן בשכר ושלם בשכר מבעי ליה. ועוד בסיפא [עין מה שכתבנו בסמוך] אמאי שרי, הא מרויח לעבודה זרה. ומפרש שלא יחזיק טובה לאליל. אבל בשכר, שרי. ולא דמי למשנה ד' פרק קמא בחניות מעטרות, דהתם מירי שהמכס הוא לצרף העבודה זרה. ועין תוספות יום טוב:

פרק ד - משנה ד

{ח} וְנִרְאָה לִי דְסִבֵּירָא לִיהּ אֱלֹהֵיהֶם לָמָּה לִי, דְאִי לְכַדְלַעִיל מְשַׁפְּסְלוּ כּוּי לְחוּד אֲתָא, הָוָה לִיהּ לְמַכְתַּב פְּסִילֵיהֶם, אֱלֹהֵיהֶם לָמָּה לִי, אֶלְא אֲשַׁמְעִינָן כְּשֶׁהוּ נוֹהֲגִין כּוּי. וְעֵין תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב: **{ט}** וּבְגַמְרָא, דְרַבִּי בִּילְדוּתוֹ שָׁנָה וְשָׁל יִשְׂרָאֵל, וּכְלוּמַר דְשִׁתְּפוּת, וְסָבַר, יִשְׂרָאֵל אֲדַעְתָּא דְעוֹבֵד כּוֹכְבִים פְּלַח, כִּיּוֹן דְנִכְרִי מְבַטֵּל דְנִפְשִׁיהּ, דְיִשְׂרָאֵל נִמְי מְבַטֵּל. וּבְזַקְנוּתוֹ שָׁנָה וְשָׁל חֲבֵרוֹ, סָבַר, יִשְׂרָאֵל אֲדַעְתָּא דְנִפְשִׁיהּ פְּלַח, כִּי מְבַטֵּל נִכְרִי דְנִפְשִׁיהּ, דְיִשְׂרָאֵל לֹא בְטִיל:

פרק ד - משנה ה

{י} דְאָמַר קָרָא ^[יְשַׁעְיָה ח] וְהָיָה כִּי יִרְעַב וְהִתְקַצַּף וְקָלַל בְּמַלְכוֹ וּבְאֱלֹהֵיוּ וּפְנָה לְמַעְלָה, וּכְתִיב בְּתַרְיָה, וְאֶל אֲרָץ יְבִיט, דְאָף עַל גַּב דְקָלַל בְּמַלְכוֹ וּבְאֱלֹהֵיוּ וּפְנָה לְבּוֹ לְמַעְלָה לְשָׁמַיִם, אֶל אֲרָץ יְבִיט, חוּזַר וְעוֹבֵד עֲבוּדָה זָרָה שָׁלוּ. גְּמָרָא. וְלֹא דְמִי לְהָא דְמִשְׁנָה ד' פֶּרֶק דְלַעִיל דְעוֹמְדָת עַל הַבַּיִת כּוּי, דְהָתָם כָּל שְׁעָתָא וְשְׁעָתָא בְּזוּלָא קִימָא. גְּמָרָא: **{יא}** הֶרְמַבִּ"ם. וּמִמִּילָא דְלִנְכְרִי אָף לְצוּרָף הוּא דְפְלִיגִי. וְכֵן אִיתָא בְּגַמְרָא. וְעֵין תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב:

פרק ד - משנה ו

{יב} דְלֹא לְתַר מִינְאִשֵּׁי מִנְיָהּ, וְהוּי לִיהּ עֲבוּדָה זָרָה שְׁהֲנִיחוּהָ עוֹבְדֵיהָ. הֶר"ן. וְהִתּוֹסְפוֹת כְּתָבוּ, וְהַכְּמָרִים שְׁעֲבָדוּם לֹא עֲשָׂאוּם עֲבוּדָה זָרָה אֶלְא לְצַרְדָּא הַמְּלָכִים, וּכְשֶׁרוּאִין שְׂאִין הַמְּלָכִים חוֹשְׁשִׁים לָהֶם גַּם הֵם מְבַטְלִים אוֹתָהּ. וְעֵין תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב:

פרק ד - משנה ז

[יג] יֵאָבֵד כּוֹי. וְאִם תֹּאמַר, יִשְׁיבוּם, יֵאָבֵד הַשּׁוֹטִים, לֹא קִשְׂיָא, שְׁהָרִי מְצִינּוּ שְׁאוּבָדִים בְּמִלְאֵת סַפְקָם וּסְאָתָם, כְּעֵינֵינוּ יוֹשְׁבֵי אֶרֶץ כְּנָעַן כּוֹי, כְּמוֹ כֹן אֵלוֹ הַשּׁוֹטִים כְּשֶׁתִּמְלֵא סְאָתָם יֵאָבֵדוּ. וְקֹדֶם לָכֵן לֹא. שְׂאֵם יֵאָבֵדוּ קֹדֶם לָכֵן הָרִי זֶהוּ בְּכָלֵל יֵאָבֵד עוֹלָמוֹ, לְפִי שֶׁהָעוֹלָם נִבְרָא שְׁתֵּהָא הָרְשׁוּת נִתְּוֵנָה בְיַדִּי אָדָם לְהִימִין אוֹ לְהַשְׁמָאִיל. וְלְפִיכֹךְ אֵינָם נֵאָבָדִים קֹדֶם שְׁנִתְּמְלֵא סְאָתָם. נִרְאָה לִי. וּבִסְפָר דְרָךְ חַיִּים עַל מְשֻׁנָּה [אָבוֹת פָּרָק ג'] הַכֹּל צְפוּי כּוֹי, פִּרְשׁ שְׂאֵם יֵאָבֵד הָעוֹבָדִים לֹא הָיָה הָאָדָם בְּעַל בְּחִירָה, שְׁהָרִי יֵרָא מִן הָאָבוֹד לְגַמְרֵי:

פרק ד - משנה ח

[יד] אָף עַל פִּי כּוֹי. דְּלֹא תִימָא דְלֹא שְׁרִינְן לְקַח גַּת בְּעוּטָה אָף עַל פִּי שְׁסָתָם יֵינָם אָסוּר כְּדִלְקָמֵן אֶלָּא הִיכָא דִּידְעִינְן דְּלֹא נָגַע, אֲבָל כִּי נָגַע אוֹסֵר, קָא מְשַׁמַּע לָן דְּהִכָּא שְׁרִי, מְשׁוּם דְּאִכְתִּי לָאו יֵין הוּא. וְעֵינֵי תוֹסְפּוֹת יוֹם טוֹב: **[טו]** שְׁהַגַּת עֲשׂוּיָה כְּמִדְרוֹן, וּמְשַׁעָּה שְׁהוּא נִמְשָׁךְ מִצַּד הָעֵלְיוֹן לְצַד הַתַּחְתּוֹן קְרוּי יֵין. רִשְׁיִי. וְעֵינֵי תוֹסְפּוֹת יוֹם טוֹב: **[טז] לְבוּר.** בּוּר הֵי עוֹשֵׂין לְפָנֵי הַגַּת. וְהַכְּלִי נִתּוֹן שָׁם לְקַבֵּל הַיֵּין. וַיֵּשׁ שְׁטַחִין הַבוּר בְּסִיד וְהַיֵּין מְשַׁתְּמַר בְּתוֹכוֹ וְאֵינוֹ מֵאָבֵד טְפָה, וְהוּא בּוּר סוּד. רִשְׁיִי: **[יז] וְהַשְּׂאֵר מִתֵּר.** וְאִפְלוּ יָגַע בּוֹ נִכְרִי. דּוּמְיָא דְרִישָׁא דְנִתְּוֵנָה לְתַפּוּחַ מִיְרֵי בְּנִגְיָעָה, אָף מִתֵּר דְּסִיפָא מִיְרֵי בְּנִגְיָעָה. תוֹסְפּוֹת: **[יח] מִתֵּר.** אָף בְּשִׁתְּיָה. דּוּמְיָא דְרִישָׁא דְלוֹקַחִין מְשַׁמַּע דְּמִתֵּר אָף בְּשִׁתְּיָה. תוֹסְפּוֹת:

פרק ד - משנה ט

[יט] וְאֵין לְפָרֵשׁ בְּתַחֲלַת דְרִיכָה וּמִטְעַם שְׁנַטְמָאוּ הַכֹּל בְּגַת טְמֵאָה, דְּאִם כֹּן יִשְׁרָאֵל דְּסִיפָא אִמְאִי לֹא דוֹרְכִין עִמּוֹ כִּינּוּן שְׁכִבְרַ נְטְמָאוּ בְּגַת. תוֹסְפּוֹת: **[כ] וּמְשׁוּם מְסִיעַ יְדֵי עוֹבְרֵי עֵבְרָה לִיכָּא, שְׁהָעוֹבֵד כּוֹכְבִים לֹא נִצְטָוָה עַל כָּךְ. רִשְׁיִי: **[כא] תִּימָה, תִּיפּוּק לִיָּה אִי מְשׁוּם טְמֵאָת הַגַּת לַחוּד, אִי מְשׁוּם מִגַּע לַחוּד, וּשְׁתִּיָּהּ לְמָה, וְהַרְ"ב הַרְכִּיב שְׁנֵי פְרוּשִׁים יַחַד, שְׁזָה שְׂאָמַר לְפִי שְׁנוֹתָנָם בְּגַת טְמֵאָה, הוּא פְרוּשׁ רִשְׁיִי לְפִי שֶׁעַל יְדֵי מְשַׁקִּין הַיּוֹצְאִין בְּשַׁעַת דְרִיכָה בְּגַת הַכְּשָׁרוֹ וְנִטְמָאוּ בְּגַת הַטְּמֵאָה, וְקֹדֶם דְרִיכָה אָף בְּמִגַּע לֹא נִטְמָאוּ, כִּינּוּן שֶׁלֹּא הַכְּשָׁרוֹ וְדָאִי, דְּהָא דְהַבּוֹצֵר לְגַת הַכְּשָׁר [בְּפָרָק קַמָּא דְשַׁבְּתָא] הֵינּוּ הִיכָא דְהַכְּשָׁר וְדָאִי אֲבָל לֹא בְּסִתְמָא. וּמָה שְׁכַתְּבַת הַרְ"ב וְהָעוֹבֵד כּוֹכְבִים מְטֵמָא בְּמִגַּעוֹ הוּא פְרוּשׁ הַרְמְבִי"ם דְּסִבִּירָא לִיָּה דְּסִתְמָא הַכְּשָׁרוֹ****

בבצירה. ואין שני הפרושים עולים כאחד: **[כב]** משום מגע עובד פוכבים לעשותו יין נסד אתמר בגמרא: **[כג]** לא דורכין. שדריכתו בעברה בגת טמאה, ודריכתו היא עקר טמאתו, כשנעשין משקה הן טמאים על ידי הגת. רש"י. ואשמעינן דאפלו בסוף דריכה שפבר נטמאו אסור לסייע ידי עוברי עברה, ומשום דדריכה חד מעשה הוא. תוספות. ולהרמב"ם, בצירה בכלל מלאכת הדריכה היא. ועין תוספות יום טוב: **[כד]** ולא כו'. שכל מעשה עריכה זו בעברה. רש"י:

פרק ד - משנה י

[כה] אסור. שפא נגע בו. לשון הרמב"ם, כל יין שיגע בו העובד פוכבים הרי זה אסור, שפא נסד אותו, שפמחשבת העובד פוכבים לעבודה זרה. הא למדת שיין של ישראל שיגע בו העובד פוכבים דינו כסתם יינו [שהוא אסור בהנאה]: **[כו]** שעשה לו ישראל יין זה אפותיקי לגבות הימנו. רש"י: **[כז]** מתר. דנתפס כגנב אפלו על הכניסה, ומשום הכי לא חישנין שפא נגע, דמרתת. הר"ן: **[כח]** ומסתמא נסכיה בעליתו, ואסור בהנאה. רש"י:

פרק ד - משנה יא

[כט] שיש בה כו'. דחושש הוא אף בלילות, שאם לא יראנו זה יראנו זה, דאפלו בלילות אין רגל כל העולם פלה מרשות הרבים. רשפ"א: **[ל]** והתוספות הקשו על כל זה כו'. לכן נראה לרבנו תם להעמיד משנתנו ביש מפתח וחותר, ובדלא כתב לו הנכרי התקבלתי, והלכך בעיר שישאל ועובדי כוכבים דרים בה ופתח פתוח לרשות הרבים, אף על פי שהוא יינו של עובד פוכבים, מתר, כיון דמפתח וחותר בידו, שהעובד פוכבים ירא פן יראהו ישראל טורח ומזניף [ונגיד לישראל שטהרו] ויפסיד למכר יינו כו'. וסיפא דקתני והלה כותב כו' הוי יינו של ישראל והלכך במפתח וחותר שרי. אבל בלא מפתח וחותר אין להתיר, כיון שברשות העובד פוכבים דבקל ינסכנו. ועין תוספות יום טוב: **[לא]** שומר. תימה, דהינו רישא ישראל ועובדי כוכבים דרין בה כו'. ויש לומר דאשמעינן דאפלו בישראל חד סגי. תוספות: **[לב]** דחישנין לגומלין. גמרא. ופרש רש"י אף על גב דהאי עובד פוכבים שהבית שלו יחד לו קרן זוית לישראל ולא נגע, דנתפס עליו כגנב, חישנין דלמא שביק ליה לעובד פוכבים חברו בעל היין דלא מרתת לנסוכי, כי היכי דהדר ישראל וזבין מהאי עובד פוכבים זמנא

אחר־כֵּן וּמִפְקִיד לִיה גַּבִּי הֵהוּא דְלִשְׁבִּיק לִיה לְנִסּוּכֵי:

פרק ד - משנה יב

{ג} וַיֹּאמֶר וַיְהִי מָה אִם יִדְעוּ בּוֹ לֹא יִקְחוּ מִמֶּנִּי. הֲרַמְבַּ"ם:

פרק ה

פרק ה - משנה א

{א} הַשּׁוֹכֵר כּוֹי. עוֹבֵד כּוֹכָבִים שֶׁשָּׁכַר אֶת יִשְׂרָאֵל. רִשְׁי"י: {ב} וּמִשּׁוּם חֲמָרָא דִּיין נְסֻךְ קִנְסוּ. אָף עַל גַּב דְּבִשְׁבִיעִית לֹא קִנְסוּ פּוֹעֵל דְּלֹא נִפִּישׁ אַגְרִיָּה: {ג} וּבְחֻבִּיּוֹת שְׁאִינְן שֶׁל יִין נְסֻךְ אֶלְא כְּגוֹן שֶׁל שָׁכַר, וְאָף עַל פִּי שְׁאוּמֵר לּוֹ הַעֲבֵר לִי חֻבִּית שֶׁל יִין נְסֻךְ [פְּרוּשׁ, אָף עַל פִּי שְׁבִשְׁעָה שֶׁשָּׁכְרוּ הוֹדִיעוּ שֶׁבְכָלֵל הַמְּלֵאכָה אִיכָּא חֻבִּית שֶׁל יִין נְסֻךְ] שָׁכְרוּ מִתֵּר. וּפְרִשׁ רִשְׁי"י, שְׁדֵי פְּרוּטָה לְנִהְרָא. אִי נִמְי לֹא שְׁקִיל מִיַּד עוֹבֵד כּוֹכָבִים, וְאִינְךָ מִשְׁתַּרְי דְּהָא לֹא שְׁיָךְ שָׁכַר הֵהוּא חֻבִּית בְּהִדֵּי אִינְךָ, דְּכָל חֲדָא קִנְיִן אַגְרָא בְּאִפִּי נִפְשִׁיהּ: {ד} דְּכָל כְּמָה דְּלֹא אַעֲבְרִינְהוּ לְכַלְהוֹ לֹא יְהִיב לִיה מִיַּדִּי, הֲלִכְךָ אַגְרָא שְׁיָךְ בֵּיה. רִשְׁי"י. דְּכַלְהּ אַגְרָא אֶכְל חֲדָא וְחֲדָא יְהִיב. הֲרַמְבַּ"ן. וְאֶפְלוּ לֹא הוֹדִיעוּ בְּשַׁעַת הַשְּׁכִירוֹת אֶלְא נִמְצָא אַחֲרַיְכֶן. וְעֵין תּוֹסֵפוֹת יוֹם טוֹב: {ה} דְּכִינּוֹן דְּאִי לֹא מוֹתִיב לִיה לֹא מְצִי אֶמֶר לִיה נִפִּי לִיה אַגְרָא דְּלִגְינָא, הֲרִי זֶה כְּאֵלוּ לֹא שָׁכְרָה לְכָךְ. גְּמָרָא:

פרק ה - משנה ב

[ו] **מתרות.** בירושלמי מפרש דמירי בענבים המחברים לאשכול. אבל אם נטל העקץ הווי כמבקעות מפני נקב הנשאר בזנבו. תוספות: **[ז]** **נפל על גבי וכו' אסור.** לא גרסינן בספרים אחרים. דאי גרסינן הוה לן למימר חסורי מחסרא והכי קתני, אבל בתאנים יבשים נותן טעם לפגם הוא: **[ח]** **מתר.** בגמרא לפינן ליה מקרא: **[ט]** פרוש במשקה הנעשה מדבש. [דאפו הדבש עצמו משבח בבשר]: **[י]** תימה לי, דמה ענין זה למשביח ולבסוף פוגם, דלא אמרן אלא על הדבר שבשעת תערבתו משביח ולבסוף פוגם, ולכך יש לאסור המאכל ההוא מפני שבתחלת תערבתו היה משבח כו', אבל בכלי שאינו בן יומו כבר נפגם הטעם ונמצא שזה התערבת פוגם מתחלה ועד סוף הוא כו'. ובגמרא דמשום גזרה אטו בן יומו אסור, אבל משום עצמו נותן טעם לפגם ממש הוא:

פרק ה - משנה ג

[יא] **מעביר כו'.** מירי בחבית סתומה בפקק של עץ וכיוצא בו. אף על גב דהעובד פוכבים יכול לסלקו ולגע בלא זיוף כלל, כיון דבחזקת משתמר מתר. אבל בפתוחים לגמרי לא, דכיון שהם על כפתו ויכול לגע בהן בהדיא, חישינן דלמא נגע ולא מרתת כלל, דמשתמט למימר להחזיק בחבית נתכונתי שלא יפל. ואף על גב דסתמא קתני, ומשמע דאירי בפתוחות דומיא דאחריני, סתמא דמעביר חבית ממקום למקום הינו סתום קצת שלא יצא היין בטלטול החבית, ואפלו הכי פקק של עץ פתוחות מקרו. הרא"ש: **[יב]** אבל התוספות דקדקו דדוקא בבא דרך עקלתון, שיכול לבא עליו פתאום שלא יראנו. ועין תוספות יום טוב: **[יג]** וזה לשון הרא"ש, והודיעו שהוא מפליג, פרוש, שאמר לו שדעתו להפליג בסתם, או שאמר לו המקום, ויש באותה הפלגה כדי שישתם ויסתם ויגב. אבל אם אין באותה הפלגה כדי שישתם כו', אפלו שהה זמן מרבה מתר, דבכל ענין מרתת עובד פוכבים דלמא אתי השתא וחזי ליה: **[יד]** ואי אפשר לנטלה שלא תשבר כלה. רש"י: **[טו]** ורבן שמעון בן גמליאל סבירא ליה נהי דלמעלה לא ידיע, לפי שלמעלה מרחו העובד פוכבים והשוה סתומו, למטה מיהא ידיע, דלמטה לא יוכל העובד פוכבים למרחו, וכשיפתח ישראל את המגופה יראה מתחתיה אותה סתימה. ורבנן, כיון דלמעלה לא ידיע, לא מסיק אדעתה דאפיד וחזי ליה. אי נמי, זמנין דחלים [מתמלא הנקב מלמטה כלמעלה. רש"י]:

פרק ה - משנה ד

[טז] יוצא וכו'. כל היום כלו. הרמב"ם:

פרק ה - משנה ה

[יז] ולגינה כו'. והם פתוחות דומיא דשעל השלחן. הרא"ש. ועין תוספות יום טוב:

פרק ה - משנה ו

[יח] סתומות כו'. כיון שהם סתומות הרי זו ראיה שלא פתחו, שאלו פתחו לא חזרו לסתמם, שאין אימת אדם עליהם. ומיהו דוקא סתומות במגופה של טיט. אבל בפקק של עץ כפתוחות דמי, וכי מהדר לפקק, לאו משום אימתו אלא אורחא דמלתא. הר"ן: [יט] מתרות. ומיהו דוקא בפתוחות מתחלתו, אבל סתומות שנפתחו חשיגו להו. הר"ן:

פרק ה - משנה ז

[כ] אסור. פרוש, שקבלוה בשכר. אבל בהכנסה לבד לא נאסר, שאין חצרו של אדם קונה לו בעל כרחו. בית יוסף: [כא] ומכי מדד מסתמא מושף. ועין בסמוך: [כב] ובירושלמי גרסי עקבת בקו"ף, ומפרש כמה דתימא עקבה מדם. פרוש לכלוה יין. הר"ן: [כג] דמתסרא משום נצוק שחבר יין שבמשפך ויין שבקרקעית של צלוחית. גמרא. וכתב הר"ן, והאי אסור, בהנאה קאמר, ומשום הכי דוקא כי אית ביה עקבת יין, הא לאו הכי לא עדיף מנודות העובדי כוכבים דפרק בי משנה ד', ולפי זה אגו דקימא לן בתערבות פרבן שמעון בן גמליאל [דמשנה י'] לא קימא לן כי הך מתניתין. ולהכי מפרש הר"ב לעיל דוקא בכליו של ישראל, דאי בכליו של עובד כוכבים היה אסור אף בפסק קדם שמדד, לתנא דמתניתין. ועין תוספות

יום טוב: {כד} וכיון שהכלי בידו ולא על גבי הקרקע, מסתמא מנדנדו ונאסר. ועין תוספות יום טוב:

פרק ה - משנה ח

{כה} יין נסוד. כל היכא דתני יין נסוד, אף סתם יינם במשמע, אלא אם כן פירש. הר"ן. ועין תוספות יום טוב: {כו} שמפני שאין דרך לערות בכלי כזה, אין אנו רואין כנפול ומערב אלא מה שירד כבר. מה שאין כן בשאר כלים שדרך הוא לערות מהן, כיון שסוף היין לירד על ידו אי אפשר לומר בו ראשון ראשון בטל, שכל העומד לפל ולהתערב חשבינן ליה כמערב כבר. הר"ן. ותנאים אלו שכתב הר"ב, הוא הדין לשאינו מינו שהוא בנותן טעם שהדין כן. ועין תוספות יום טוב: {כז} לא בא למעט כל שנתבאר עד עתה, אלא להורות הלכה בכל האסורין הוא דאיתא: {כח} דזה הכלל לאתווי טבל. גמרא: {כט} והוא הדין מים במים. תוספות: {ל} בנותן טעם. יש מפרשים דהינו בששים כמו בשאר אסורין. והראב"ד כתב כיון שנתערב במים עד שיש בו יותר מכדי מזיגה פוגמו ומתר אפלו בשתייה, הלכך אם יש במים ששה חלקים מן היין מתר אפלו בשתייה. וכן פסק הטור. ועין תוספות יום טוב: {לא} ושביעית דאוסר במשהו, אינו אוסר באכילה, אלא שחיב לאכלו בקדשת שביעית. וחמץ יצא מן הכלל, לפי שהוא לזמן קצוב ובהעבר הזמן סר אסורו. הרמב"ם:

פרק ה - משנה ט

{לב} בכל שהו. האי בכל שהו אין פרושו שאפלו במשהו מאסורין הללו יאסר תערבתו בהנאה, דהא דוקא דבר שבמנין קא חשיב, הלכך ודאי האי כל שהו הכי קאמר, שכל אחד מאסורים הללו אם הוא דבר שבמנין אוסר תערבתו אפלו רבה עליו אלף כיוצא בו. הר"ן: {לג} והכא כשאסור והתר כל אחד בעין. ולא דמי לתערבת דלעיל ומתניתין דלקמן. ועין תוספות יום טוב: {לד} והוא הדין לשאר האוסרין בכל שהו, שימכרו חוץ מדמי אסור. הרמב"ם. והראב"ד: {לה} דהשתא הוי דבר הנמכר במנין, כמה גזות בסלע, ועושין מהן שקין. רש"י: {לו} ואם כן משנה ה' פרק ז' דחלין דאוסרת גיד הנשה משום דבריה היא, וחתיכת נבלה דראויה להתכבד היא, פליגא אמתניתין, וכן מתניתין דריש פרק ח' דזבחים. ועין

פרק ה - משנה י

[לז] שֶׁנֶפֶל בְּחִבֵּית גְּדוּלָה וְנִשְׁתַּבְּרָה וְנִפְל כָּלּוּ כְּאֶחָד לְגוֹ הַתְּרָא, וְלֹא אָמְרִינוּ קָמָא קָמָא בְּטִיל לִיה בְּרַב. רַשִׁי: **[לה]** וְקָא מִשְׁמַע לָן דְּאֶפְלוּ נִתְעַרְבַּ הֵיִינוּ מִמֶּשׁ. אֲבָל כִּי נִתְעַרְבַּ חֲבִית בְּחִבֵּיּוֹת אֶפְלוּ יִין נֶסְדָּ גְמוֹר נְמִי שְׂרִי בְּהוֹלְכַת הַנָּאָה לְיָם הַמַּלְחָה. וְעִין תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב:

פרק ה - משנה יא

[לט] יִקְלָף. וְאַחַר כֶּךָ יִנְגְבוּ. הַרְיִין וְהָרָא"שׁ: **[מ]** אֶסוּרָה. וְאִינְה נִתְרַת בְּנִגּוּב אֶלָּא בְּעָרוּי. דְּנִגּוּב אִינוּ מִפְּלִיט בְּכָלִי חֶרְס. וְכִינּוּ דְצָרִיךְ עָרוּי, אִין צָרִיךְ קְלִיפָה, דְּעָרוּי מִפְּלִיט אָף בְּלֹא קְלִיפָה כָּל זְמַן שְׁלֹא דָרִיךְ בָּהּ, דְּלֹא גָרַע מִקְנִקְנִים שְׁמִכְנִיסִין לְקִיּוּם. הָרָא"שׁ: **[מא]** כְּלוּמַר, שְׁאָף עַל פִּי שְׁהִזְפֵּת נִקְלָף, לֹא הוֹסַר בְּזָה טַעַם הֵיִינוּ, לְפִי שְׁהִחְרַס עֲצָמוּ מִלְּבַד הַזְּפֵת בְּלַע כְּשִׁנְתּוֹן הֵיִינוּ בְּזָפֵת לְזָפֵתָה כּוּי. וְלִשׁוֹן הַרְיִין, מִשׁוּם דְּחֶרְס בְּלַע טוֹבָא:

פרק ה - משנה יב

[מב] וְאֶפְלוּ חֲדָשִׁים, דְּהָא יִשְׁנִים וְלִבְנָן כְּחֲדָשִׁים דָּמוּ, וְאֶפְלוּ הַכִּי בְּעוֹ טְבִילָה: **[מג]** דְּבִתֵּר סוּפּוֹ אֲזִלִּינוּ, שְׁחִפְהוּ מִתְּכוּת. גְּמָרָא: **[מד]** הוֹאִיל וְכִי נִשְׁבְּרוּ יֵשׁ לְהוֹן תִּקְנָה (על ידי התכה), כְּכָלִי מִתְּכוּת דָּמִי. גְּמָרָא: **[מה]** יִלְפִינוּ לִיה בְּגְמָרָא מְקָרָא. וְהִתִּימָה עַל הַרְיִיב שְׁלֹא הַצְרִיךְ לְהַסִּיר הַחֲלוּדָה כְּמוֹ שְׁהַצְרִיךְ בְּהַגְעָלָה. וְכִמוֹ שְׁכִתְבוּ הַפּוֹסְקִים. וּבְלִבּוֹן שְׁלֹא הַצְרִיךְ כּוּ, הוּא כְּדַעַת הַטּוֹר שְׁהָאֵשׁ יַעֲבִיר הַכֹּל: **[מו]** שְׁזָה שְׁנֵאֲמַר כָּל אֲשֶׁר יָבֵא בְּאֵשׁ תַּעֲבִירוּ בְּאֵשׁ, פְּרוּשׁ כְּדָרִיךְ תַּשְׁמִישׁוּ כּוּ הַגְעָלָתוֹ. רַשִׁי: **[מז]** וְיֵשׁ לְדָקֶדֶק מָה רָאָה בְּמִתְנִיתִין שְׁשָׁנָה בְּשִׁפּוּד וְאֶסְכְּלָה הַכְּשָׁרוֹ לְרוֹתַח, וּבִסְפִין הַכְּשָׁרוֹ שֶׁל צוּנָן. וְיֵשׁ לוֹמַר שְׁלֹא הִיָּה צָרִיךְ כָּלֵל לְשָׁנוֹתוֹ, לְפִי שֶׁהוּא כָּבֵר בְּכָלֵל מָה

שְׁשָׁנָה לְהַגְעִיל יִגְעִיל, לְלִבּוֹ כּוֹי. אָבֵל שֶׁהֶצְרַךְ לְשָׁנוֹתָיו בְּשִׁפּוּד וְאַסְכָּלָה,
שֶׁמִּפְּנֵי שֶׁשָּׁנִינוּ בְּהוֹן לְעֵינָיו קִדְשִׁים דְּבַהֲגַעְלָה סָגִי לְהוּ כְּדַאֲיָתָא בְּזַבְחִים [פּי"א
מִי"א] מְשׁוּם דְּכִי בָלַע דְּהִתְרָא בָלַע, קָא מְשַׁמַּע לֹן דְּהִכָּא מְלַבֵּן כּוֹי. וּבְסַפִּין
הוֹדִיעָנוּ דְּאֵגֵב דּוּחֶקָא דְּסַפִּינָא לֹא סָגִי לִיהּ בְּהַדְחָה אֶפְלוּ לְצוּגוֹן וְצָרִיךְ
שִׁיפָה כּוֹי. הַר"ן. וְעֵין תּוֹסֵפוֹת יוֹם טוֹב: {מח} דְּנוֹתוֹן טַעַם לְפָגֵם מִתְּר.
וְהַתּוֹרָה לֹא אֶסְרָה אֶלָּא קִדְרָה בֵּת יוֹמָא. גְּמָרָא: